

Ignacio Ramonet

**ΑΦΙΕΡΩΜΑ
ΣΤΗΝ ΠΟΛΩΝΙΑ**

Πολωνία: Η μακρια πορεία προς την ομαλοποίηση

Οι σκόπελοι μιας στρατιωτικής λύσης*

Παρ' όλο που η απειλη του «στρατιωτικού νόμου» χρησιμοποιήθηκε πολλές φορές απο την εξουσία, αυτος δε θα μπορούσε να προσφέρει μόνιμη λύση στην αζεδιάλυτη πολωνικη κρίση. Ο στρατηγος Γιαρουζέλσκι αναμφίβολα δεν αγνοει, ότι δεν μπορεί να κόψει έναν τέτοιο γόρδιο δεσμο με απλες αποφάσεις στρατιωτικου τύπου, ακόμα κι αν αυτες ήταν ριζοσπαστικες. Ούτε τα τάνκς, ούτε οι πολιτοφύλακες, ούτε ο προσωρινος φόβος που εμπνέουν, δε θα αρκούσαν για να λύσουν μια κατάσταση τόσο περίπλοκη, που συχνα συγκρίνεται με τον τετραγωνισμο του κύκλου.

Απο τη γέννηση του συνδικάτου Αλληλεγγύη, τον Αύγουστο του 1980, η πολωνικη κοινωνία μπήκε πράγματι σε μιαν ασυνήθιστη διαδικασία βαθιων μετασχηματισμων, τόσο κοινωνικων και πολιτικων, όσο και πολιτιστικων. Μια αυθεντικη δημοκρατικη έκρηξη συγκλόνισε τις μάζες και σάρωσε σε μερικους μήνες όλων των ειδων τις απαγορεύσεις που το Πολωνικο Ενοποιημένο Εργατικο Κόμμα (ΠΕΕΚ), εδω και τριάντα δύο χρόνια στην εξουσία, τους είχε εμφυτεύσει. Αυτες οι καταιγίδες ελευθερίας δεν εξαίρεσαν ούτε το ίδιο το ΠΕΕΚ, που μέσα σ' ενάμισυ χρόνο, έχασε το 40% των μελων του —στρατολογήθηκαν στην Αλληλεγγύη— και

***ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΕΤΡΑΔΙΩΝ**

Το κείμενο αυτο του Ignacio Ramonet πρωτοδημοσιεύτηκε στη «Monde Diplomatique», το Γενάρη του 1982. Αναδημοσιεύεται μεταφρασμένο στα «Τετράδια» χωρις καμια συντόμηση ή περικοπη.

υποχρεώθηκε να αλλάξει δυο φορές γενικό γραμματέα. Έχοντας χάσει την πολιτική εμπιστοσύνη, το κόμμα ενέδωσε προς όλες τις πλευρές και ανάγκασε πολύ νωρίς την Αλληλεγγύη να αναμειχθεί με την πολιτική.

Ενθαρρυσμένα από την παραλυσία του κομμουνιστικού κόμματος, διάφορα ριζοσπαστικά ρεύματα της Αλληλεγγύης έθεσαν από τότε καθαρά το ζήτημα της κατάληψης της εξουσίας, αποκλίνοντας από τις αρχές για έναν αναγκαστικό «αυτοπεριορισμό» του κινήματος. Οι αρχές αυτές είχαν προέλευση, κυρίως τα μέλη της Επιτροπής Εργατικής Αυτοάμυνας (ΚΟΡ), τον ίδιο τον Λεχ Βαλέσα και την εκκλησία. Ακόμα και σε κατάσταση διάλυσης, το ΠΕΕΚ δεν μπορούσε να θεωρείται σαν ένας «χάρτινος τίγρης». Ελέγχει τον κατασταλτικό μηχανισμό και υποστηρίζεται σε τελευταία ανάλυση από τη Σοβιετική Ένωση.

Ο «στρατιωτικός νόμος» εμφανίζεται λοιπόν σαν το τελευταίο καταφύγιο ενός χρεωκοπημένου κόμματος, που ενδιαφέρεται να κρατηθεί με κάθε θυσία στην εξουσία. Αλλά μια τέτοια επίδειξη δύναμης είναι ανεπαρκής για να ανορθώσει την οικονομική μηχανή. Η έλλειψη δημοτικότητας θα εμποδίσει τους διευθύνοντες να απαιτήσουν, χωρίς κινδύνους ταραχών, καινούργιες θυσίες. Παρ' όλα αυτά, το μόνο διέξοδο είναι ένας συμβιβασμός ανάμεσα στο ΠΕΕΚ, την εκκλησία και την Αλληλεγγύη. Χωρίς τη συνδρομή αυτών των δυο τελευταίων δυνάμεων —και ιδιαίτερα του αυτόνομου συνδικάτου— η Πολωνία θα διακινδύνευε να μπει στη διαδικασία μιας ομαλοποίησης, που θα την οδηγούσε κατευθείαν στην κοινωνική και οικονομική εκτροπή.

Η πρώτη πράξη της τωρινής τραγωδίας παίχτηκε αναμφίβολα στο Bydgoszcz, το Μάρτη του 1981. Μετά από επτά μήνες «ψυχρής έντασης», η πολιτοφυλακή κακοποιεί το Jan Rulewski πρόεδρο του τοπικού τμήματος της Αλληλεγγύης. Το ανεξάρτητο συνδικάτο απαιτεί την τιμωρία των ενόχων. Μπαίνει ένα ζήτημα αρχής, εφ' όσον θέλουν να αποφύγουν κάθε προηγούμενο και να προστατεύουν τους συνδικαλιστικούς υπεύθυνους από τους εκφοβισμούς των αρχών. Απειλείται πανεθνική απεργία. Η εξουσία μοιάζει να έχει καταληφθεί απροσδόκητα από τη βίαιη αντίδραση του συνδικάτου. Ο στρατηγός Γιαρουζέλσκι, πρωθυπουργός από τις 10 Φλεβάρη, που είχε ζητήσει κοινωνική ανάπαυλα τριών μηνών για να επιχειρήσει την ανόρθωση της οικονομίας, βλέπει το πείραμά του να απειλείται. Είναι και ο ίδιος θύμα κάποιου ελιγμού της σκληρής πτέρυγας του ΠΕΕΚ; Όπως και νά 'χει το πράγμα, το κόμμα ανακαλύπτει ξαφνικά την αποφασιστικότητα της Αλληλεγγύης, η οποία οργανώνει με επιτυχία (οι κομμουνιστές εργάτες συμμετέχουν σ' αυτή μαζικά) μια προειδοποιητική απεργία τεσσάρων ωρών στις 27 του Μάρτη. Μετά από την απροσδόκητη επιτυχία της, δίνει το σύνθημα για γενική απεργία στις 31 του μήνα. Στην ολομέλεια της Κ.Ε. του κόμματος που συζητάει για να πάρει αποφάσεις, η καθοδήγηση απειλήθηκε με διάσπαση· τόσο αντιφατικές ήταν οι θέσεις αναφορικά με την Αλληλεγγύη. Μια τέτοια διάσπαση, κάτω από την απειλή γενικής απεργίας, θα μπορούσε να οδηγήσει στο χειρότερο. Ένας συμβιβασμός βρέθηκε, *in extremis*, που επέτρεψε τη διαπραγμάτευση για μια συμφωνία με το ανεξάρτητο συνδικάτο. Αυτή η συμφωνία, υπογεγραμμένη από τον κ. Βαλέσα προσωπικά (κάτω από τις συμβουλές του καρδινάλιου Βισίνσκι) χωρίς να συμβουλευτεί τη συλλογική ηγεσία της Αλληλεγγύης, στερεί τους συνδικαλιστές από μια επίδειξη δύναμης ώριμα προετοιμασμένης. Μια βαθιά κρίση, η πιο σοβαρή, ξεσπάει από τότε στους κόλπους της Αλληλεγγύης. Κατηγορούν τον κ. Βαλέσα για μετριοπάθεια και προσωποποίηση της εξουσίας. Ο κ. Karol Motzelewski, μια από τις σπουδαιότερες προσωπικότητες της πολωνικής αντιπολίτευσης, παραιτείται από την ηγεσία σε ένδειξη διαμαρτυρίας.

Η επίδειξη δύναμης αποτράπηκε, αλλά αυτή η υπόθεση υπήρξε αποκαλυπτική και για τις δυο πλευρές. Από τη μια πλευρά, το ΠΕΕΚ έδειξε το δισταγμό και τις αντιφάσεις του, το σχίσμα ανάμεσα στους «σκληρούς» και τους «μετριοπαθείς», την έλλειψη δύναμης απέναντι σε μια κατάσταση εξαιρετικής σοβαρότητας. Πρόσφερε την απόδειξη ότι είχε χάσει την πολιτική πρωτοβουλία. Από την άλλη πλευρά, η Αλληλεγγύη κατανόησε συγκεκριμένα την αδυναμία της εξουσίας και ταυτόχρονα τη δικαία της δύναμη. Αλλά γίνεται εξ' ίσου φανερό, ότι στο συνδι-

κάτο κινούνται διαφορετικά πολιτικά ρεύματα με αντιτιθέμενες θέσεις πάνω στην τακτική που πρέπει να υιοθετηθεί απέναντι στις αρχές.

Απ' αυτή την υπόθεση του Bydgoszcz, καθένας πρόκειται να βγάλει τα συμπεράσματά του για το μέλλον. Η εξουσία θα διστάσει στο εξής να διακινδυνεύσει κάποια άλλη επίδειξη δύναμης όσο βρίσκεται σε κατάσταση κατωτερότητας. Αποκτά συνείδηση της καλπάζουσας αποσύνθεσης του ΠΕΕΚ και προσβλέπει από δω και στο εξής, να στηριχτεί στη δύναμη του στρατού. Η Αλληλεγγύη αντιδρώντας, ριζοσπαστικοποιείται. Η απειλή μιας σοβιετικής επέμβασης ελαχιστοποιείται και ολοένα και καθαρότερα ορισμένοι συνδικαλιστές προσβλέπουν στη διατύπωση αιτημάτων πολιτικής σημασίας, που θα μπορούσαν να οδηγήσουν αργά ή γρήγορα, στην κατάληψη της εξουσίας.

Το πιο αξιοσημείωτο, χωρίς αμφιβολία, κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, είναι να διαπιστώσουμε τη γρήγορη αποσύνθεση του μηχανισμού της εξουσίας και τις συνεπόμενες αλλαγές στους κόλπους του κόμματος. Ο ένας μετά τον άλλον αντικαθίστανται οι υπεύθυνοι για να πέσουν μετά σε δυσμένεια, κατηγορούμενοι δημόσια για ανικανότητα. Οι διαφωνίες πολλαπλασιάζονται σχετικά με τον καλύτερο τρόπο με τον οποίο θα ελεγχθεί η κρίση (πολιτική και ιδιαίτερα οικονομική). Το έργο δεν είναι εύκολο για τους καθοδηγητές του ΠΕΕΚ, αφού πρόκειται να πάντα να μεταμορφώσουν χωρίς τίποτα το βασικό ν' αλλάξουν και χωρίς τίποτα να παραχωρήσουν στην Αλληλεγγύη. Έχουμε δικίο λοιπόν να μιλάμε για τετραγωνισμό του κύκλου.

Το κόμμα έχει τόσο παραλύσει μπροστά στο γιγαντιαίο κοινωνικό κίνημα που πυροδότησε η Αλληλεγγύη, ώστε κάνουν την εμφάνισή τους ποικιλόμορφες πρωτοβουλίες από τη βάση. Στο Τόρουν π.χ. ο κ. Zbigniew Iwanow, δημιουργεί τις «οριζόντιες δομές» που αναιρούν την καθιερωμένη κάθετη ιεραρχία και σπάζουν τη στεγανότητα των πυρήνων. Η εμπειρία επεκτείνεται πολύ γρήγορα στο Λόντζ, Πόζναν και σε άλλες πόλεις. Η ύπαρξη τέτοιων δομών βάζει σε αμφισβήτηση την κανονική λειτουργία του κόμματος. Ευνοούν εκτός των άλλων, την αρχή των δημοκρατικών εκλογών στους κόλπους του ΠΕΕΚ, γι' αυτό και η καθοδήγηση καταλήγει στο να καταδικάσει αυτή την εμπειρία και να διώξει τον κ. Iwanow απ' το κόμμα. (Θα στρατευθεί στην Αλληλεγγύη και μάλιστα θα υπάρξει αντιπρόσωπος της περιοχής του για το συνέδριο του Γκντανσκ).

Ένας σκληρός πυρήνας μέσα στο κόμμα

Το ΠΕΕΚ αποδεικνύεται ωστόσο ανίκανο να επεξεργαστεί ένα πρόγραμμα που να είναι κατάλληλο να βγάλει τη χώρα από την κρίση. Οι πιο φιλελεύθεροι από τους ιθύνοντες (κ.κ. Kania, Barcikowski, Rakowski) προσπαθούν να κερδίσουν χρόνο, αλλά η σκληρή πτέρυγα (κ.κ. Olszowski, Kociolek, Zabinski, Grabski) νιώθει ότι έφτασε η ώρα της κι αναλαμβάνει έναν κάποιο αριθμό πολιτικών πρωτοβουλιών. Απέναντι στην ιδεολογική διαφθορά του κόμματος, αυτά τα «κεφάλια από μπετον», μαθητές του στρατηγού Moczaz, δημιουργούν το Μάη του 1981 την «Πατριωτική Ένωση», υπερεθνικιστική, νεοσταλινική και αντισημιτική. Τα μέλη της εξαπολύουν αφηνδιαστικά, στην βδομαδιάτικη «Rzeczwistosc» (Πραγματικότητα), επιθέσεις ανήκουστης χυδαιότητας ενάντια στην Αλληλεγγύη. Στους κόλπους του ΠΕΕΚ συγκροτούν το σκληρό πυρήνα των αδιάλλακτων. Από την άλλη πλευρά μια συνάντηση των «σκληρών» μελών του ΠΕΕΚ στο Κατοβίτσε, καταγγέλει δημόσια την πλαδαρότητα της καθοδήγησης του κόμματος. Η «Πράβδα» σπεύδει να αναδημοσιεύσει τα κείμενα αυτής της συνάντησης, και χωρίς καθυστέρηση, η Κ.Ε. του Κομμουνιστικού Κόμματος της Σοβιετικής Ένωσης απευθύνει, στις 5 Ιούνη, μια προειδοποιητική επιστολή στην καθοδήγηση του ΠΕΕΚ, αμφισβητώντας ευθέως τους Κάνια και Γιαρουζέλσκι και εξυμνώντας τις αρετές των «σκληρών» του κόμματος. «Μέσα στο ΠΕΕΚ, αναφέρει το γράμμα, υπάρχουν πολλοί τίμιοι και θαρραλέοι κομμουνιστές, έτοιμοι να αγωνιστούν στην πράξη για τα ιδεώδη του Μαρξισμού-Λενινισμού, για μια ανεξάρτητη Πολωνία».

Κατα τη διάρκεια της ολομέλειας που ακολουθεί οι «αδιάλλακτοι» ωστόσο έμειναν μειοψηφία. Απο τη σκοπία της Σοβιετικής Ένωσης ανοίγεται αναμφίβολα μια λεπτή περίοδος, επειδή όχι μόνο η κοινωνία στο σύνολό της, χάρη στην ύπαρξη της Αλληλεγγύης, κατέκτησε στην ελπίδα για μια δημοκρατικοποίηση της δημόσιας ζωής, αλλά ακόμα και η ίδια η καθοδήγηση του κόμματος (όπως στην Τσεχοσλοβακία) μπορεί να τείνει προς ένα συμβιβασμο πάνω σε γενικά «ευρωκομμουνιστικές» θέσεις.

Μια κάποια δημοκρατικοποίηση είναι άλλωστε αποδεκτη απο το ΠΕΕΚ. Κατα τη διάρκεια του ένατου συνεδρίου του, τον Ιούλη, οι εκλογες θα διεξαχθούν πράγματι με μυστική ψηφοφορία.

Αυτο το συνέδριο επιβεβαιώνει, εν τούτοις, το θρίαμβο μιας ενδιάμεσης γραμμής, που υποστηρίζεται απο τους στρατιωτικούς. Οι «σκληροί» όπως οι κ.κ. Grabski, Kociolek ή Zabinski, και οι «φιλελεύθεροι», όπως οι κ.κ. Jagielski, Fiszach και Klasa παραμερίζονται. Παραμένουν ωστόσο στο πολιτικό γραφείο: κ. Olszowski συμπαθων του Grunwald, όπως και ο νεοσταλινικός Siwak (ο οποίος πρωτομπαίνει). Απο την άλλη πλευρα ο κ. Rakowski, ο κ. Labecki υπεύθυνος του ΠΕΕΚ στα ναυπηγεία του Γκντανσκ και ο κ. Cienata παλιος των «οριζόντιων δομων» του Τόρου, είναι οπαδοί της ανανέωσης. Ο στόχος του κ. Κάνια και του στρατηγου Γιαρουζέλσκι, που υποστηρίζονται απο τους μετριοπαθείς του κόμματος, συνίσταται στο να προσπαθήσουν να διασπάσουν την Αλληλεγγύη για να απομονωθεί ο εκφραζόμενος απο τον κ. Βαλέσα κεντρικός λαϊκίστικος και καθολικός πυρήνας απο τους αντικομμουνιστες της Ομοσπονδίας για την ανεξάρτητη Πολωνία (Κ.Ρ.Ν.) και απο τους σοσιαλδημοκράτες του ΚΟΡ, φοβούμενοι την ευφυη τακτική τους.

Αλλα παράλληλα προς αυτη την πολιτική απόπειρα, ο στρατηγος Γιαρουζέλσκι πολλαπλασιάζει διακριτικά τους διορισμούς στρατιωτικών σε κυβερνητικές θέσεις. Διορίστηκαν στρατηγοί στα υπουργεία ορυχείων, μεταφορων, παιδείας, επιστημων και πανεπιστημίων, καθώς και εσωτερικών. Ένας άλλος στρατηγος τοποθετείται στη διεύθυνση της αεροπορικής εταιρείας LOT, παρα τις αντιρρήσεις της Αλληλεγγύης. Αυτη η στρατιωτικοποίηση είναι μια απάντηση στις κριτικές ενάντια στην παλια διεφθαρμένη διοίκηση, αλλα επίσης και μια ομολογία της αδυναμίας του ΠΕΕΚ, που δεν μπορεί να βρει πολιτικά στελέχη για να τα προτείνει σαν προσωπικότητες, που θα πρόσφεραν στην κοινή γνώμη ηθικές εγγυήσεις. Είναι ένας τρόπος αναγνώρισης της ανυποληψίας του κόμματος και απόδοσης στο στρατο ρόλο αναγκαστικής λύσης.

Κατα τη διάρκεια ολόκληρου του καλοκαιριου, το λαϊκο ξεσκήκωμα καθόλου δεν μειώνεται. Η Αλληλεγγύη υποστηρίζει τις «πορείες ενάντια στην πείνα» για να διαμαρτυρηθεί ενάντια στην επιδείνωση των συνθηκών προμήθειας ειδών διατροφής. Αλλα το συνδικάτο προοδευτικά αναγκάζεται να προχωρήσει σε ζητήματα καθαρά πολιτικά: την αυτοδιαχείριση, το διορισμο των διευθυντων των εργοστασίων, την είσοδο στα μεγάλα μέσα μαζικής ενημέρωσης και ακόμα τις ελεύθερες εκλογες. Στο εξής, διάφορες πολιτικές τάσεις διαφαίνονται καθαρα στους κόλπους του, οι οποίες θα εμφανιστούν κατα τη διάρκεια του συνεδρίου στο Γκντανσκ στις αρχες του Σεπτεμβρη.¹

Αυτο το συνέδριο, που είναι μια γιορτη λευτεριας, μεταμορφώνεται σ' ένα είδος παράλληλου κοινοβούλιου. Εκει συζητιώνται τόσο πολιτικά προβλήματα όσο και ζητήματα καθαρά συνδικαλιστικά, αφού άλλωστε είναι τόσο δύσκολο να ξεχωρίσεις αυτα τα δυο με δοσμένη τη γενική κατάσταση. Η εκκλησία απο την πλευρα της εγκαταλείπει το ρόλο του διαιτητή και παίρνει καθαρα θέση υπερ της Αλληλεγγύης κάτω απο την προτροπη του καρδινάλιου Glemp, του καινούριου πριμάτου της Πολωνίας, που πηγαίνει στο Γκντανσκ για την έναρξη του συνεδρίου.

Μια τέτοια πορεία της Αλληλεγγύης προς ένα είδος πολιτικού μέτωπου της αντιπολίτευσης, αντιπροσωπεύει μια παταγώδη αποτυχία για την ταχτική του κ. Κάνια, που είχε ελπίσει να εκφοβίσει το συνδικάτο αφήνοντας να πλανάται η πιθανότητα μιας σοβιετικής επέμβασης. Οι

κ.κ. Κάνια και Γιαρουζέλσκι είχαν πράγματι μια συνάντηση με τον κ. Μπρέζνιεφ τον Αύγουστο στην Κριμαία και είχαν παραδεχτεί (τουλάχιστον δημόσια) το βάσιμο των κριτικών της επιστολής του ΚΚΣΕ της 5ης Ιούνη.

Η βεβαιότητα που επέδειξαν οι συνδικαλιστές στο συνέδριο του Γκντάνσκ σάσπισε για μια ακόμα φορά το ΠΕΕΚ. Η σκληρή του πτέρυγα εκδηλώνεται. Ο στρατηγός Milewski, υπουργός των εσωτερικών, κηρύσσεται υπέρ του να τεθεί η Αλληλεγγύη εκτός νόμου. Το πολιτικό γραφείο αποφαίνεται ότι οι συμφωνίες του Γκντάνσκ, τον Αύγουστο του 1980 «λύθηκαν μονόπλευρα». Ο ίδιος ο στρατηγός Γιαρουζέλσκι ανακοινώνει: «Θα υπερασπίσουμε το σοσιαλισμό όπως υπερασπίζουμε την ανεξαρτησία της Πολωνίας. Το κράτος θα χρησιμοποιήσει γι' αυτό το σκοπό τα μέσα που απαιτεί η κατάσταση».

Ορισμένες πρωτοβουλίες της Αλληλεγγύης ερεθίζουν ιδιαίτερα το ΠΕΕΚ, κυρίως το κάλεσμα που απηύθυνε προς τους εργάτες των χωρών της Ανατολής: «Υποστηρίζουμε ανάμεσά σας αυτούς που είναι αποφασισμένοι να διαλέξουν το δύσκολο δρόμο της πάλης για ένα ελεύθερο συνδικαλιστικό κίνημα...». Επίσης το κάλεσμα στα ρώσικα «προς τους σοβιετικούς στρατιώτες που σταθμεύουν στην Πολωνία», που απηύθυνε ο κ. Κορνελ, Μοργαβιεcki, εμψυχωτής του συνδικαλιστικού Δελτίου της Κάτω Σιλεσίας (Βρόκλαβ). Ή ακόμα την επιστολή που έστειλαν οι εργάτες του εργοστασίου WSK της Βαρσοβίας προς τους εργάτες του εργοστασίου Likhatchef της Μόσχας.

Η εξουσία αντεπιτίθεται μ' ένα είδος κινητοποίησης των στρατιωτικών. Από τις 19 Σεπτεμβρίου, στρατιώτες που έδωσαν συνέντευξη στην τηλεόραση, δήλωναν ότι είναι «έτοιμοι να υπερασπίσουν το σοσιαλισμό και την πατρίδα ενάντια στους αντεπαναστάτες». Οι δήμαρχοι και οι νομάρχες προσκλήθηκαν επείγοντως στο έκτακτο συνέδριο των υπουργών στις 20 Σεπτεμβρίου, αφιερωμένο «στα επείγοντα προβλήματα τα σχετιζόμενα με την κατάσταση». Η ιδέα μιας ενδεχόμενης προσφυγής στο «στρατιωτικό νόμο» χρονολογείται πιθανά απ' αυτή την περίοδο.

Όταν τα ταμπου καταρρέουν

Αλλά όλα αυτά διόλου δε φοβίζουν τους συνδικαλιστές της Αλληλεγγύης. Ριζοσπαστικοποιούν όσο γίνεται τις θέσεις τους, κατά τη διάρκεια του δεύτερου μέρους του συνεδρίου τους στο τέλος του Σεπτεμβρίου. Ανάμεσά τους η αυτολογοκρισία εξαφανίζεται, όπως και ο φόβος των πολιτικών ταμπου (πολλές δεκάδες πολιτικών κομμάτων είναι υπο εκκόλαψη).

Το συνέδριο εκδηλώνεται υπέρ μιας «αυτοδιαχειριζόμενης Πολωνικής Δημοκρατίας» (χωρίς να βάζουν σε αμφισβήτηση τις συμμαχίες της χώρας), η οποία θα όφειλε να καθορίσει «τις προοπτικές και τα μέσα για τη δημοκρατικοποίηση των θεσμών της δημόσιας ζωής». Η Αλληλεγγύη προσδιορίζεται σαν ένα «επαγγελματικό συνδικάτο» και επίσης σαν «ένα τεράστιο κοινωνικό κίνημα». Εκπροσωπεί μαζί με δέκα εκατομμύρια εργάτες, το μεγάλο μαζικό κίνημα στην ιστορία της Πολωνίας. Απαιτεί ρητά ελεύθερες εκλογές, τη μεταρρύθμιση του εκλογικού δικαιώματος, την καθιέρωση ενός κοινωνικού ελέγχου στο δικαστικό σώμα και την πολιτοφυλακή, την άρση του μονοπώλιου στα μέσα ενημέρωσης, την τοπική αυτονομία (μέσω των ελεύθερων εκλογών στα δημοτικά και περιφερειακά συμβούλια). Ένας αντιπρόσωπος θα συνοψίσει με αυτά τα λόγια τον ουσιαστικό στόχο αυτού του συνεδρίου: «Αυτό που για μας ήταν υποσζήτηση ήταν η δικαιοσύνη, η δημοκρατία, η αλήθεια, η νομιμότητα, η ελευθερία γνώμης, η αναγέννηση του κράτους και όχι μόνο το ψωμί, το βούτυρο και το λουκάνικο».

Ο κ. Βαλέσα ξαναεκλέχτηκε στη θέση του πρόεδρου του συνδικάτου, μόνο με το 55% των ψήφων, ενάντια στους τρεις άλλους υποψήφιους οι οποίοι —το γεγονός είναι ενδεικτικό— είναι πιο ριζοσπάστες και πιο αδιάλλακτοι απέναντι στην εξουσία: οι κ.κ. Jurczyk αντιπρόσωπος του Szczezin (24%), Gwiazda αντιπρόσωπος του Γκντάνσκ (9%) και Rulewski αντιπρόσωπος του Bydgoszcz (6%). Αυτός ο τελευταίος ένας από τους πιο ένθερμους υποστηρικτές της αντιπαράθεσης δηλώνει: «Το συνδικάτο οφείλει να είναι ένα σφυρί που θα κρέμεται πάνω από το κεφάλι της κυβέρνησης».

Μπροστα στην εντυπωσιακή δύναμη ενός τέτοιου μαζικού κινήματος, και απέναντι στην κατάρρευση του ΠΕΕΚ, όλα σε μερικούς μοιάζουν απλα. Γι αυτούς, η κατάληψη της εξουσίας είναι ώριμος καρπος για συγκομιδή. Εντούτοις η πραγματικότητα φαίνεται πολυ διαφορετική για τον κ. Λεχ Βαλέσα, που συνετος και διαυγής προειδοποιεί: «Δεν πρέπει να υποτιμούμε τις επιθετικές ικανότητες της εξουσίας. Η μάχη θα είναι σκληρη και οι πιθανότητες νίκης είναι αληθινα ελάχιστες».

Άλλωστε, τα καθήκοντα οργάνωσης του συνδικάτου αποκαλύπτονται τεράστια, και ο βολонταρισμος των συνδικαλιστων, το πλήθος των διασκορπισμένων πρωτοβουλιων, δε διευκολύνουν καθόλου τα πράγματα. «Και θέλετε να πάρετα στα χέρια σας την αυτοδιαχείριση όλης της χώρας; ρωτάει ο κ. Βαλέσα, ας είμαστε έντιμοι, δε θα φτάναμε ποτε ως εκει».

Τα πιο ριζοσπαστικά ρεύματα (Κ.Ρ.Ν. ιδιαίτερα), έχοντας επιβάλει τα συνθήματά τους και με δοσμένο το πράσινο φως για τη δημιουργία κομμάτων, απειλουν να τινάζουν στον αέρα την ενότητα και την ομοιογένεια, τόσο σημαντικες αυτην την περιοδο της αντιπαράθεσης με την εξουσία. Κάθε περιοχη τείνει να αντιδρα σύμφωνα με την επικρατούσα τοπικη ευαισθησία. Μια κάποια ακαταστασία επικρατει, (πλούσια στο επίπεδο των πρωτοβουλιων, αλλα επικίνδυνη αυτην την περιοδο του «πολιτικου πόλεμου» ενάντια στο ΠΕΕΚ) που δημιουργει το δυσπόστατο χαρακτήρα της Αλληλεγγύης· ταυτόχρονα συνδικάτο και πολιτικο μέτωπο. Η σύγχυση είναι σταθερη: πώς να υπακούσεις στις εθνικες εντολες του συνδικάτου, αναρωτιώνται ορισμένοι υπεύθυνοι, όταν αυτες οι εντολες έρχονται σε αντίφαση με την πολιτικη στρατηγικη του τοπικου τμήματος; Τα περισσότερα διαβήματα μετριοπάθειας (απο την πλευρα του κ. Βαλέσα και των συμβούλων του, κ.κ. Geremek, Mazowiecki, Kuron...) συγκρούονται, εδω κι εκει, με την επιθυμία ορισμένων τμημάτων να ξεπερδεύουν όσο γίνεται πιο γρήγορα με την εξουσία. Και οι άγριες απεργίες πολλαπλασιάζονται, ενω η οικονομία καταρρέει.

Οι μισθοι αυξήθηκαν 27% μέσα σ' ένα χρόνο ενω ο πληθωρισμος υπολογίζεται σε 45%, η βιομηχανικη παραγωγη έπεσε κατα 13%, του τσιμέντου κατα 30%, της σιδηρουργίας κατα 17,6%, της βιομηχανίας χαλκου κατα 5%, της εξόρυξης κάρβουνου κατα 15%. Στον αγροτικο τομέα ο αριθμος των ζώων ελαττώθηκε κατα 5%.

Το εθνικο εισόδημα πέφτει κατα 30%, ενω το πολωνικο χρέος προς τη Δύση, φτάνει τα 27 δισ. δολλάρια.

Στην καθημερινη ζωη αυτη η οικονομικη κρίση εκδηλώνεται απο μια παντελη έλλειψη στα τρέχοντα είδη κατανάλωσης (σαπούνι, ζάχαρη, σπύρτα, βαμβάκι κ.λπ.) και στα εδώδιμα είδη πρώτης ανάγκης, χωρις να μιλάμε για τα φάρμακα (η κακη διατροφη και η παιδικη θνησιμότητα φτάνουν σε ποσοστα ρεκορ για την Ευρώπη). Η καθιέρωση των δελτιών διανομης δεν αλλάζει διόλου την κατάσταση, αφου δεν εξασφαλίζει αυτόματα την απόκτηση των προϊόντων. Οι ουρες μακραίνουν μπροστα στα καταστήματα, που ο εφοδιασμος τους ολοένα και περιορίζεται. Στη μαύρη αγορα το ζλότυ καταρρέει.

Για να αποσπάσει απο την κυβέρνηση τον έλεγχο της οικονομίας και να διορθώσει κατα το μέτρο του δυνατου το πρόβλημα του επισιτισμου, η Αλληλεγγύη προτείνει το πέρασμα στην αυτοδιαχείριση, κάτω απο την εποπτεία ενος εργατικου συμβούλιου, εκλεγόμενου μέσα σε κάθε εργοστάσιο.

Εν τω μεταξύ, το ΠΕΕΚ εμφανίζεται περισσότερο διεφθαρμένο απο ποτε. Συνεχιζει να χάνει τους οπαδούς του κατα χιλιάδες. Δεν είναι παρα ένας σκελετος εξουσίας, του οποιου τα προνόμια φαίνονται ακόμα περισσότερο αναχρονιστικα. Σε πλήρη αποσύνθεση, δεν προτείνει ούτε συνεκτικη προοπτικη ούτε πολιτικο διέξοδο.

Η απόπειρα για «εθνικη συμφωνία»

Συνέπεια μιας τέτοιας κατάστασης, η 17η Οκτώβρη. Ο κ. Κάνια αντικαθίσταται στην αρχηγία του κόμματος απο το στρατηγο Γιαρουζέλσκι, που παραμένει πρωθυπουργος και υπουργος άμυνας. Ο στρατηγος βεβαιώνει και πάλι την προσήλωσή του σε μια γραμμη συμβιβασμου και

προτείνει ν' ανοιχτούν «οι δομές της εξουσίας» για μια «πλατφόρμα εθνικής συμφωνίας». Πρόκειται για μια διεύρυνση με καινούργιες δυνάμεις του Μετώπου Εθνικής Ενότητας που συσπειρώνει το ΠΕΕΚ, το Ενοποιημένο Αγροτικό Κόμμα και το Δημοκρατικό Κόμμα. (Αυτά τα δυο τελευταία, αναγνωρίζουν τον καθοδηγητικό ρόλο του ΠΕΕΚ).

Ο κ. Hieronim Kubiak, μέλος του Π.Γ. και γραμματέας της Κ.Ε. του ΠΕΕΚ, εκδηλώνεται εξ ίσου ευνοϊκά «στην επεξεργασία μιας καινούργιας πλουραλιστικής μορφής του Μέτωπου Εθνικής Ενότητας, ενός νέου τρόπου ψηφοφορίας στις εκλογές και μιας αναπροσαρμογής του εκλογικού συστήματος στο πνεύμα της αυτοδιαχείρισης, καθώς και στο πλάτεμα των πολιτικών ελευθεριών». Η επιθυμία για διαπραγμάτευση μοιάζει λοιπόν πραγματική και ακόμα και ο κ. Olszawski αναγνωρίζει την αναγκαιότητα μιας εθνικής συμφωνίας: «Οι συνθήκες και ακόμα η επιτακτική ανάγκη, λέει, υπάρχουν για να της δώσουν ένα μόνιμο συνταγματικό χαρακτήρα».

Εν τούτοις το σχέδιο της εξουσίας, ξεκάθαρα καθορισμένο μετά την υπόθεση του Bydgoszcz παραμένει το ίδιο: να διασπάσει την Αλληλεγγύη, να αποκόψει αυτούς που ακολουθούν τον κ. Βαλέσα από τους «ριζοσπάστες» και να ακρωτηριάσει το KOR, με σκοπό να σχηματίσει ένα οργανισμό συνεργαζόμενο με την εξουσία, που να απασχολείται βέβαια με κοινωνικά προβλήματα, αλλά χωρίς πολιτικές φιλοδοξίες, περιορισμένο να επαναφέρει τους πολωνούς στη δουλειά και να εξασφαλίσει τη δημόσια τάξη.

Προς το τέλος του Οκτώβρη 320.000 εργάτες απεργούν σ' όλη τη χώρα, παρα τις επαναλαμβανόμενες εκκλήσεις της ηγεσίας του συνδικάτου να μη γίνεται κατάχρηση αυτού του όπλου, γιατί κινδυνεύει να γίνει αναποτελεσματικό. Ο κ. Βαλέσα προσωπικά τρέχει από τη μια άκρη της Πολωνίας στην άλλη, επιχειρώντας να σταματήσει τις «άγριες» απεργίες. Το συνδικάτο ρίχνει το σύνθημα να μετατρέψουν τις αναπόφευκτες απεργίες σε «απεργίες ενεργητικές»: η παραγωγή συνεχίζεται, αλλά το συνδικάτο επιφορτίζεται με τη διανομή και εξασφαλίζει στο να φτάσει σε παραλήπτες που έχουν προτεραιότητα (νοσοκομεία, σχολεία κ.λπ.).

Οι ριζοσπάστες της Αλληλεγγύης συνεχίζουν να εκφράζουν χωρίς περιστροφές τις κριτικές τους ενάντια στο καθεστώς: στις αρχές του Νοέμβρη ο ηγέτης του Szczecin, Juzczyk, κατηγορείται πως σε μια συζήτηση δήλωσε ότι «η Σοβιετική Ένωση εκμεταλλεύεται συστηματικά τον πλούτο της Πολωνίας (...). Η κυβέρνηση δεν είναι παρα μια συμμορία προδοτών που πούλησε στο Κρεμλίνο την κυριαρχία της χώρας (...). Θά έπρεπε να κρεμάσουμε μερικούς από τους ανώτατους αξιωματούχους του κόμματος». Η καταγραφή αυτής της συζήτησης αναμεταδόθηκε από τα σοβιετικά μέσα ενημέρωσης, σαν μια αδιάψευστη απόδειξη του «αντισοσιαλισμού» της ηγεσίας της Αλληλεγγύης.

Πρέπει να πούμε ότι η Σοβιετική Ένωση παρακολουθεί με τη μεγαλύτερη ανησυχία την εξέλιξη των γεγονότων. Η ηχώ τους άλλωστε φτάνει και στους άλλους ανατολικοευρωπαϊούς συμμάχους και ακόμα και σ' ορισμένες σοβιετικές δημοκρατίες. Έτσι στην Τσεχοσλοβακία, από τις αρχές του Οκτώβρη του 1981, εμφανίζεται μια προπαρασκευαστική επιτροπή για τη δημιουργία ελεύθερων συνδικάτων, η οποία προτείνει «την ανανέωση και απελευθέρωση του συνδικαλιστικού κινήματος και όλης της κοινωνίας». Στο Tallin, πρωτεύουσα της Εσθονίας, μια παράνομη οργάνωση, το Εθνικό Δημοκρατικό Μέτωπο, μοιράζει προκηρύξεις καλώντας σε απεργία την 1η Δεκέμβρη για να «διαμαρτυρηθούμε ενάντια στις αυξήσεις τιμών και την πολιτική καταπίεση». Στη Λιθουανία καθώς και στην Λευκορωσία και στην Ουκρανία, περιοχές όπου ζουν 1.200.000 πολωνοί, το ξεσήκωμα των πολωνων εργατών και οι ελπίδες που αυτο ενέπνευσε, βρήκαν με τον έναν ή τον άλλον τρόπο μια απήχηση.

Ο στρατηγός Γιαρουζέλσκι τάσσεται υπέρ της δια νόμου απαγόρευσης των απεργιών, ενώ αυτό το φθινόπωρο αυτές πολλαπλασιάζονται παντού. Την 1η Δεκέμβρη δηλώνει καθαρά: «Η πορεία αποσύνθεσης πρέπει να σταματήσει, αλλιώς θα οδηγήσει στη σύγκρουση και σε κάποια μορφή κατάστασης πολιορκίας». Πράγματι από τα τέλη του Νοέμβρη προετοιμάσε «ομάδες στρατιωτικών επιχειρήσεων για την ύπαιθρο» και «ομάδες στρατιωτικών επιχειρήσεων για τις

πόλεις». Τις σχημάτισε απο κληρωτους που κράτησε στο στράτευμα για μια συμπληρωματικη περίοδο δυο μηνων.

Παρα τις συναντήσεις στις 4 και 17 Νοέμβρη ανάμεσα στον πρωθυπουργο, στον καρδινάλιο Giemp και στον κ. Βαλέσα, οι διαπραγματεύσεις για μια «εθνικη συμφωνία» μοιάζουν αδιέξοδες. Και η τακτικη της εξουσίας δεν ειχε καθόλου μεταβληθει: δεν υποχωρει σε τίποτα και δεν είναι έτοιμη να διαπραγματευτει πραγματικα παρα μόνο αν το συνδικάτο εκδιώξει τους «εξτρεμιστες». Καμια συμφωνία δεν επιτεύχθηκε μολονότι η χώρα βρίσκεται απ' όλες τις απόψεις, στο χείλος της αβύσσου· ούτε ακόμα πάνω στον απαραίτητο «κοινωνικο έλεγχο της οικονομικης διαχειρίσης», με την έλλειψη του οποίου οι ανωμαλίες στη διανομη των ειδων διατροφης, στις αρχες του χειμώνα, γίνονται ακόμα πιο αισθητες στον πληθυσμο, που αρχίζει να δίνει αναμφισβήτητα σημάδια απογοήτευσης.

Η Αλληλεγγύη γνωρίζει ότι η δημοτικότητά της βρίσκεται σε υποχώρηση. Στα μυαλα των μαζων, το συνδικάτο εθεωρείτο σαν μια άλλη εξουσία. Ειχαν εναποθέσει πάνω του τόσες πολ-λες ελπίδες κι αυτο αποκαλύπτεται, κατα κάποιο τρόπο, συνυπεύθυνο για την κατάσταση. Ο Jan Litynski, μέλος του Κ.Ο.Ρ., δηλώνει εκείνη την εποχη. «Η Αλληλεγγύη επιτάχυνε τη γενικη αποσύνθεση παραλύοντας, κατα κάποιο τρόπο, τα όργανα της εξουσίας. Η στρατηγικη που συνίσταται στο να περιμένεις αυτο που θα κάνει η εξουσία και να κλείνεις μαζί της συμφωνίες, μοιάζει αναποτελεσματικη. Η Αλληλεγγύη έχασε πόντους και διέψευσε ελπίδες. Αυτοι που περιμεναν μια καλύτερευση της οικονομικης κατάστασης, είναι τόσο απογοητευμένοι, όσο και εκείνοι που πίστευαν ότι ο ριζοσπαστισμος του συνδικαλιστικου κινήματος θα οδηγούσε σε καινούργιες δομες και στην πτώση της εξουσίας. Όλες αυτες οι ελπίδες αποδείχτηκαν φρούδες».

Η επίσημη προπαγάνδα, την οποία διευθύνει ο M. Olszowski, επιμένει εμφαντικα πάνω σ' αυτες τις πλευρες και δημιουργει μια κάποια σύγχυση στην κοινή γνώμη. Η εξουσία υπολογίζει στη φθορα που εκδηλώνεται με μια γενικη κούραση, μια απάθεια και μια αδιαφορία που αυξάνει. Ο κ. Jasek Kuron διαπιστώνει: «Το κίνημα δεν είναι πια ενωμένο. Πάνω σ' αυτο υπολογίζει το ΠΕΕΚ, γι' αυτο και οι μαζικες επιθέσεις ενάντια στην Αλληλεγγύη απο την τηλεόραση, γι' αυτο και οι απόπειρες να σπρώξει την Αλληλεγγύη σε μια κατάσταση αστάθειας, γι' αυτο και οι περιγραφες των συνδικαλιστων σαν τυχοδιώκτες. Σκοπος είναι να απομακρύνουν απο το συνδικάτο αυτους που φοβούνται, αυτους που θέλουν την ειρήνη και την τάξη, αυτους που είναι κουρασμένοι». Και προσθέτει: «Όλο και περισσότεροι πολίτες λένε αρκετά! ας αφήσουμε τις αρχες να ασκήσουν την εξουσία. Σε περίπτωση σύγκρουσης 30% των ανθρώπων θα είναι με τη μερια της κυβέρνησης, 30% ενάντια και 40% θα περιμεναν κάποια λύση». Πιο αργα ακόμα ο κ. Kuron προσδιορίζει με σαφήνεια: «Φαντάζομαι πολυ καλα ότι η γενικη φθορα οδηγει σε πράξεις απελπισίας. Σ' αυτη την περίπτωση ένα μέρος της κοινωνίας θα μπορούσε να στραφει —σαν μια αμυδρη ελπίδα— προς την ιδέα μιας ισχυρης κυβέρνησης. Βλέπουμε ήδη να αναπτύσσεται γύρω απο το Γιαρουζέλσκι μια τέτοια αντίληψη».

Η εξουσία υπολογίζει ακόμα περισσότερο πάνω σ' αυτο, όσο η καθοδήγηση της Αλληλεγγύης δίνει την εντύπωση ότι δεν ελέγχει καθόλου τους οπαδους της. Γι' αυτην, ένα ανεξάρτητο συνδικάτο που είναι διαιρεμένο απ' όλες τις απόψεις δεν προσφέρει καμια εγγύηση για ενδεχόμενες συμφωνίες, και φοβάται ότι θα οδηγηθει σε διαπραγματεύσεις με καθένα απο τα πολιτικα συστατικα του συνδικάτου.

Οδηγούμενες απο ένα κόμμα ολοκληρωτικα χρεωκοπημένο και απο ένα συνδικάτο που έχει χάσει τον έλεγχο της βάσης του, οι διαπραγματεύσεις για τη συμφωνία δεν έχουν καμια τύχη να ευδοκιμήσουν. Οι θέσεις, τόσο της μιας όσο και της άλλης πλευρας, ριζοσπαστικοποιούνται και καθένας αποφεύγει να κάνει παραχωρήσεις, πεισμένος ότι ο άλλος θα βρεθει σύντομα χωρις δυνάμεις. Παρα τις καλες υπηρεσίες που πρόσφερε η εκκλησία, οι διαπραγματεύσεις μένουν εκκρεμεις. Άλλωστε, οι «σκληροι» του κόμματος περιορίζουν τη δυνατότητα ενδεχόμενων συμφωνιών. Ο κ. Olszowski προειδοποιει ότι αυτο το σχέδιο συμφωνίας, έτσι κι αλ-

λοιως, «δεν έχει καμία σχέση με την ιδέα μιας κυβέρνησης συνασπισμού, που έχει προταθεί από τους εξτρεμιστές της Αλληλεγγύης, η οποία δε θα μπορούσε ποτέ να έχει τη σύμφωνη γνώμη του ΠΕΕΚ». Το κόμμα αποφάσισε να μην υποχωρήσει καθόλου σχετικά με τό ζήτημα της εισόδου στα μέσα ενημέρωσης. «Η προπαγάνδα στο σοσιαλιστικό σύστημα είναι απαραίτητο συστατικό της εξουσίας» δηλώνει ο κ. Olszowski. Όταν μάλιστα οι εκλογές για τα συμβούλια του λαού (δημοτικά και περιφερειακά) πρόκειται να γίνουν τόν προσεχη Φλεβάρη.

Με την έναρξη του Δεκέμβρη το σενάριο της σύγκρουσης μοιάζει αναπόφευκτο. Οι τοπικές απεργίες χωρίς την άδεια της Αλληλεγγύης συνεχίζονται. Μέσα στα εργοστάσια οι πυρήνες του ΠΕΕΚ στερούνται τους χώρους που διέθεταν. Τους έχουν επιτάξει οι επιτροπές αυτοδιαχείρισης της Αλληλεγγύης. Οι οργανώσεις του ΠΕΕΚ είναι αποστερημένες από υλικά μέσα, τα οποία οι επιχειρήσεις έθεταν στη διάθεσή τους. Το κόμμα αμύνεται στριμωγμένο στην τελευταία του γραμμή υποχώρησης, μέσα στα εργοστάσια της Πολωνίας. Άλλωστε, 100.000 σπουδαστές, που ζητούν την άμεση εφαρμογή του νόμου για την αυτονομία των πανεπιστημίων, απεργούν σ' ολόκληρη τη χώρα.

Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες, η υπόθεση της σχολής αξιωματικών πυροσβεστικής θα αποκαλύψει σ' όλη της την έκταση την ένταση. Οι ευέλπιδες αξιωματικοί αρνούνται να συνεχίσουν να στρατιωτικοποιούνται, καταλαμβάνουν τη σχολή τους και κρατάνε όμηρο το διοικητή, τον κ. Smorlakiewicz. «Φύλακες-εργάτες», σταλμένοι από τό τμήμα της Αλληλεγγύης της Βαρσοβίας περικυκλώνουν άοπλοι τό κτίριο για να το προστατεύσουν από την επέμβαση των αρχών. Οι αρχές κρίνουν ότι δόθηκε η ευκαιρία για να βάλουν ένα τέρμα. Επεμβαίνει η πολιτοφυλακή που πραγματοποιεί μια άψογη επίδειξη δύναμης. Σ' αυτή τη χώρα, όπου όλα πάνε άσχημα, η εξουσία επιδεικνύει (τα μέσα ενημέρωσης είναι επιφορτισμένα γι' αυτό) την τέλεια λειτουργία της παραστρατιωτικής μηχανής. Ολοφάνερα προορισμένη να εκφοβίσει η επιχείρηση, έγινε μέρα μεσημέρι παρουσία χιλιάδων μαρτύρων.

Η Αλληλεγγύη νιώθει ότι έφτασε η ώρα της σύγκρουσης. Στη σύσκεψη του Radom (της οποίας καταγραφή θα διαδώσουν τα μέσα ενημέρωσης, για να κάνουν πιστευτή την ιδέα του «τυχοδιωκτισμού» του συνδικάτου) εξετάζεται λεπτομερειακά αυτή η διέξοδος. Συγκεντρωμένη στο Γκντανσκ, η ηγεσία ρίχνει το σύνθημα της γενικής απεργίας για ν' αντεπιτεθεί, και ανακοινώνει ένα σχέδιο για εθνικό δημοψήφισμα για την ανανέωση των αντιπροσωπευτικών οργάνων (Βουλή και περιφερειακές συνελεύσεις).

Ο τελευταίος δρόμος ταχύτητας έχει πια αρχίσει, αλλά αυτή τη φορά η εξουσία είναι καλύτερα προετοιμασμένη. Όχι πολιτικά —Το ΠΕΕΚ είναι εξαρθρωμένο— αλλά με την προσφυγή στο «στρατιωτικό νόμο» που ανήγγειλε ο στρατηγός Γιαρουζέλσκι στις 13 Δεκέμβρη. Η εξουσία στηρίχτηκε στην πολιτοφυλακή και τις στρατιωτικές δυνάμεις, που κι αυτές υποστηρίζονται από τη Σοβιετική Ένωση (με άνθρακα, πολεμικό υλικό και τηλεπικοινωνίες).

Διαπραγμάτευση με ποιον;

Αυτός ο «στρατιωτικός νόμος» αποτελεί μια ομολογία πολιτικής αποτυχίας. Αποκαλύπτει θεαματικά (και με τρόπο πρωτότυπο) την ιδεολογική, πολιτική και οικονομική χρεωκοπία του ΠΕΕΚ. Την προηγούμενη μέρα της κήρυξής του, ο διευθυντής του πολωνικού ινστιτούτου Μαρξισμού - Λενινισμού Jerzy Wiatz, εκτιμούσε ο ίδιος ότι το κόμμα θα έπρεπε «να εγκαταλείψει το μονοπώλιο της εξουσίας». Μόνο έτσι θα μπορούσε «μέσα σε δέκα ή είκοσι χρόνια, ή ίσως πιο αργά, να αντιμετωπίσει μια αυθεντική εκλογική μάχη και να μην τη χάσει».

Στο εξής, η ομάδα Grunwald με απόψεις εθνικο-σταλινικές και αντισημιτικές, είναι που ευνοείται προφανώς μέσα στους κόλπους του κόμματος. Κάτω από τέτοιες συνθήκες —με ένα ΠΕΕΚ υποταγμένο στο στρατό και στη Grunwald, και με τό βαρύτερο παθητικό της καταστολής— δε βλέπουμε πως ο στρατηγός Γιαρουζέλσκι θα μπορούσε να βρει ένα συμβιβασμό και με ποιον.

Η εκκλησία εκδηλώθηκε αμέσως ευνοϊκά για μια συμφιλίωση (αναμφίβολα αρκετά γρήγο-

ρα). Το κοινωνικο συμβούλιο που μόλις είχε συγκροτήσει, είναι έτοιμο να διαπραγματευτεί με τους στρατιωτικούς στην εξουσία. Γιατι γι' αυτήν, τα πάντα είναι προτιμότερα απο έναν εμφύλιο πόλεμο, που θα μπορούσε να εξουσιοδοτήσει την ΕΣΣΔ να επέμβει και να ομαλοποιήσει την πολωνική πορεία σύμφωνα με πιο αυστηρα κριτήρια. Φοβάται εδώ και καιρο μια «λιθουανοποίηση» της Πολωνίας.

Όσον αφορά τον κ. Βαλέσα, σταθερο υποστηρικτη του συμβιβασμου, δύσκολα μπορεί (με κίνδυνο να καταστρέψει ο ίδιος το σύμβολο που αντιπροσωπεύει) να διαπραγματευτεί με τους στρατιωτικούς μέσα στις παρούσες συνθήκες και να συγχωρήσει τους νεκρους του Wujek, τις φυλακίσεις και τη θυσία των φίλων του του Κ.Ρ.Ν. και ιδιαίτερα του Κ.Ο.Ρ. Η τύχη αυτων των τελευταίων (κ.κ. Kuron, Michnik, Litynski, Modzelewski...) παραμένει πολυ αβέβαιη και είναι πολυ λίγο πιθανο ότι η σημερινη εξουσία θα τους επιτρέψει να συμμετάσχουν σ' ενδεχόμενες διαπραγματεύσεις. Ο κ. Βαλέσα θα υποβάλει έναν όρο sine qua non?

Γι' αυτους τους λόγους, μια συμφωνία φαίνεται δύσκολη, και η ομάδα του Grunwald δε διευκολύνει καθόλου το έργο του στρατηγου Γιαρουζέλσκι, επιρρίπτοντας ευθύνες (με μια πενιχρότητα άλλης εποχης) στους πιο μετριοπαθεις συμβούλους –και συχνα τους πιο διαυγεις– της Αλληλεγγύης, όπως οι κ.κ. Geremek και Mazowiecki. Αλλα η εξουσία είναι απομονωμένη και παράδοξα αυτη έχει περισσότερο ανάγκη τις διαπραγματεύσεις απο ότι η αντιπολίτευση, γιατι η απαραίτητη οικονομικη επανεκκίνηση της χώρας, απαιτει ένα μίνιμουμ κοινωνικης ομόνοιας. Η Αλληλεγγύη μπορεί ακόμα να αντιπροσωπεύει για το ΠΕΕΚ, ένα είδος μηχανισμού αυτορύθμισης, που θα του επέτρεπε να μεταρρυθμιστει απο τις ίδιες του τις δυνάμεις.

Η λοιπον ο στρατηγος Γιαρουζέλσκι θα δικαίωνε τον πολωνο φιλόσοφο Leszek Kolakowski, που πριν ένα χρόνο έλεγε: «Αυτο που θέλουν να κάνουν οι διευθύνοντες, δεν είναι να πείσουν τους ανθρώπους ότι ο κομμουνισμος παίρνει στα σοβαρα τους σκοπους του, την αποστολη του. Αυτο το έργο έχει πλατια εγκαταλειφθει. Αλλα θέλουν να πείσουν τους ανθρώπους ότι είναι αναπόφευκτος, ότι αυτοι δεν μπορούν να κάνουν τίποτα, ότι η καταστολη θα διαρκέσει αιώνια, ότι πρέπει να υποταχθουν».²

Μετάφραση: Σοφία Νοέα